

УДК 378.016:811.111

Савчук А.В.

Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ МЕТОДИКИ ПРЕДМЕТНО-МОВНОГО ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Анотація. Стаття присвячена питанню методики предметно-мовного інтегровано навчання (CLIL) в процесі навчання майбутніх вчителів англійської мови. Проаналізовано поняття предметно-мовного інтегровано навчання, її координація та міжпредметні зв'язки. Проведено аналіз принципів методики (CLIL) та досліджено переваги і недоліки у навчання англійської мови та основні умови його успішного застосування. Визначено основні принципи методичного підходу CLIL в різних європейських країнах, його якісна реалізація. Звертається увага, щодо планування та проведення занять з методики CLIL та добір різних завдань.

Ключові слова: дидактичні цілі та завдання уроку, зміст навчальної програми та реалізація, методика предметно-мовного інтегровано навчання (CLIL), мотивація, переваги та недоліки методики CLIL.

Savchuk Anastasiia

Mykolaiv V.O. Sukhomlynskyi National University

ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF METHODS OF CONTENT AND LANGUAGE INTEGRATED LEARNING IN THE PROCESS OF PREPARATION OF FUTURE ENGLISH LANGUAGE TEACHERS

Summary. The article is devoted to the issue of using Content and Language Integrated Learning methodology (CLIL) in the process of teaching future English language teachers. The concept of Strategies of Content and Language Integrated Learning, its coordination and interpersonal relations are analyzed. The principles of the methodology (CLIL) are analyzed; the advantage and disadvantages of studying the English language and main requirements to its effective implementation are studied. The basic principles of methodical approach of CLIL in different European countries, its qualitative realization are determined. The peculiarities of planning and carrying out classes after CLIL methodology and the selection of tasks and their types are pointed out. The benefits of integrating Content and Language Integrated Learning methodology (CLIL) are the cultivation of a cross cultural awareness, taking into account the requirements of globalization, developing and improving language competences, professional orientation, and increasing student motivation. The use of a foreign language in CLIL education depends on the educational objectives and goals. CLIL brings together a number of theories and approaches that are used in various educational contexts. The CLIL methodology has the advantage of solving the "overflow curriculum" problem, since it allows combining one or more aspects of the curriculum and increasing the time to learn the language. In bilingualism, methodology (CLIL) is an effective educational strategy. In the prospect of Content and Language Integrated Learning methodology (CLIL) is the promotion of the introduction of positive foreign experience in native pedagogy.

Keywords: the teaching objectives and tasks of the lesson, the content of the curriculum and implementation, the methodology of Content and Language Integrated Learning methodology (CLIL), motivation, advantages and disadvantages of the CLIL methodology.

Постановка проблеми. Упродовж останніх десятиліть ведуться гострі дискусії щодо швидких та ефективних способів оволодіння іноземною мовою. Навчання мови набувають в умовах багатомовності ключового значення, а тому перевагу віддають предметно-мовному інтегрованому навчання, оскільки це питання стає більш актуальним за цих умов для якого результатом є засвоєння (часто державної) рідної та іноземної мови, а разом з ними і культур носіїв цих мов. Зважаючи на сучасну ситуацію, пов'язану з міграцією населення та масовим вивченням іноземних мов, **актуальність проблеми** не викликає сумніву.

Аналіз сучасних досліджень і публікацій. Проблемі предметно-мовного інтегровано навчання у своїх роботах приділяли увагу такі науковці, як С. Бобиль, Ю. Руднік, Ю. Соболев, та ін. Різноманітні теоретичні положення вищезазначеної методики розглядали А. Maljers, D. Coyle, B. Marsland, D. Wolffra інші. Використання предметно-мовного інтегровано навчання іноземної мови у Швеції досліджувала Л.Г. Мовчан, проблему навчання мови та спілкування нею через зміст інших навчальних дисциплін Д. Брінтон, М. Шоу, М. Уесх, переваги навчання за методикою предметно-мовного інтегровано навчання І. Маккензі.

Знайомство з європейським досвідом до роботи в умовах багатомовної освіти свідчить про необхідність створення програм підготовки та перепідготовки педагогічних кадрів до впровадження багатомовної освіти. Імплементация методології CLIL поєднує різні підходи до викладання іноземної мови і дозволяє досягнути ще більшої ефективності у її оволодінні створюючи штучне мовно-предметне середовище задля підвищення мотивації студентів. Не зважаючи на спільні проблеми, що виникають у процесі апробації методики CLIL, міжнародний досвід засвідчує ефективність і можливість використання технології CLIL.

Мета статті. Головною метою є розкриття переваг та недоліків методики предметно-мовного інтегровано навчання у процесі підготовки майбутніх вчителів англійської мови.

Виклад основного матеріалу. Використання іноземної мови в предметно-мовному інтегрованому навчання (CLIL) залежить від поставлених освітніх завдань і цілей. CLIL об'єднує низку теорій та підходів, які застосовуються в різних освітніх контекстах. Існує декілька термінів, що описують різні способи впровадження CLIL, наприклад: повне мовне занурення та "мовної зливи".

При визначенні основних принципів методичного підходу CLIL в різних європейських країнах виділяється чотири основні аспекти, що охоплюють культурне і мовне оточення і спрямовані на вирішення предметних і освітніх завдань. Кожен з чотирьох аспектів реалізується по-різному в залежності від віку студентів, соціально-лінгвістичного середовища і ступеня занурення в CLIL.

Ідея використання принципу предметно-мовного інтегрованого навчання виникла в результаті зростаючих вимог до рівня володіння іноземною мовою при обмеженому часі, відведеному на його вивчення. Цей підхід дозволяє здійснювати навчання за двома предметами одночасно, хоча основна увага може приділятися мовному або немовному предмету.

Специфіка інтегрованого навчання створює сприятливі умови для вияву творчості педагогічних кадрів. Вона забезпечує певну свободу вибору теми, змісту, засобів, що використовуються в навчанні. Якісною реалізацією інтегрованого підходу до навчання є дотримання таких положень:

1) розуміння сутності розвивальних та виховних можливостей системи інтегрованого підходу до організації навчання;

2) відповідність тематики, змісту і засобів реалізації інтегрованого підходу до організації навчання навчально-виховним завданням, меті діяльності викладача відповідно до обраного предмету;

3) достатня кількість занять інтегрованого змісту з метою закріплення набутих знань й умінь;

4) багаторазове повторення набутих понять і умінь за допомогою виконання різноманітних завдань інтегрованого характеру;

5) широке використання групової роботи під час проведення інтегрованих занять [1].

Інтегровані заняття можуть будуватися в межах одного навчального (внутрішньо предметна інтеграція) або внаслідок інтегрованого змісту кількох навчальних дисциплін, залежно від умінь викладача здійснити це інтегрування науково і методично правильно (міжпредметна інтеграція) або на змістовій основі інтегрованого курсу.

Пропоную розглянути конструювання інтегрованого уроку з практичного курсу основної мови, що базуючись на внутрішньо предметній інтеграції. Визначальним критерієм у доборі змісту такого заняття та видів діяльності у процесі пізнання мовних явищ є сукупність дидактичних цілей уроку мови і мовлення. Дидактичні цілі уроку: приймання, осмислення основних знань з лексики; розвиток мислення, усного і писемного зв'язного мовлення; відпрацювання навичок граматики; удосконалення опорних знань; узагальнення, встановлення між понятійних зв'язків; підготовка до сприймання нового матеріалу.

Керуючись головними дидактичними цілями, найоптимальніше поєднання інтегрованих засобів навчання, уникаючи небажаного нагромадження видів діяльності, що тільки стомлює студентів. У центрі уваги має бути оволодіння студентами блоком опорних мовних умінь та відповідних способів пізнавальної діяльності – спостереження за взаємопов'язаними знаннями, їх порівняння, переконструювання, встановлення внутрішньо понятійних (н-д, неозначена форма → часи дієслова) та між-підметних зв'язків (частини мови).

Раціональним зерном при використанні елементів CLIL слугують такі переваги:

– використання цікавих автентичних матеріалів призводить до ще більшого занурення і допомагає студентам підвищити свою мотивацію;

– інтерактивна і кооперативна природа роботи CLIL допомагає підвищити впевненість, підняти самооцінку, сформувати у студентів незалежність і прищепити навички організації навчання;

– завдяки збільшенню кількості часу спілкування іноземною мовою CLIL допомагає студентам вдосконалювати свої мовні навички і, таким чином, призводить до підвищення якості володіння мовою;

– шляхом інтеграції змісту та мови і залученню студентів до тих видів діяльності, що вимагають академічних і когнітивних навичок CLIL розвиває творчі розумові процеси.

Заняття, яке проводиться за методикою CLIL, передбачає роботу з текстовим матеріалом. Вважається доцільним супроводжувати тексти ілюстраціями, презентаціями, відеоматеріалом так, щоб студенти могли візуалізувати, уявляти та бачити те, що вони читають. При роботі з автентичним матеріалом, необхідно виокремити структурні маркери в текстах. Ці маркери можуть бути лінгвістичні (заголовки, підзаголовки) і схеми, діаграми тощо. Після того, як «основні маркери» визначено, може бути проаналізована структура тексту та змістове наповнення.

Для того щоб реалізація всіх цих елементів була раціональною вчитель повинен впевнитися у наявності способів підтримки студентів на уроці:

– На рівні слова (банки слів, глосарії, цільова мова, словники, наочність, реалії, етикетки, найбільш живі слова);

– На рівні речення (початок речення, початок питання, підставні таблиці, речення з пропущеними словами);

– На рівні тексту (діаграми, відео, передбачення змісту тексту, тексти-зразки, мовні конструкції) [3].

Для організації лексичного матеріалу важливо використовувати схеми, щоб допомогти студентам класифікувати ідеї і інформацію в тексті. Типи діаграм можуть бути різними для класифікації, груп, ієрархії, у вигляді інструкцій та додаткової інформації, таблиці, що описують людей і місця, а також їх комбінації. Структурування тексту використовується для полегшення процесу навчання і створення заходів, націлених на розвиток мовленнєвих навичок.

Ліз Дейл та Роуз Таннер виділяють ключові умови реалізації методології CLIL: зона найближчого розвитку, опорна структура, таксономія Блума, BICS та CALP, ефективне спілкування, формативне та сумативне оцінювання, рефлексія, Теорія множинного інтелекту Гарднера. Авторами було розроблено стадії типового плану уроку CLIL: перевірка попередніх знань; використання мови предмету; розширення словника; поєднання знань та навичок; застосування набутих навичок; перевірка і виправлення помилок [4].

Для створення уроку CLIL є певні вимоги до підбору навчального матеріалу та форм роботи: складність матеріалу трохи нижче актуального рівня знань учнів з цього предмету рідною мовою; тексти повинні бути забезпечені достатньою кількістю завдань для розуміння та освоєння матеріалу; завдання до тексту повинні бути побудовані

з акцентом на предметний зміст, залучати учнів до процесу розуміння, перевірки, обговорення головної думки тексту за Таксономією Блума; завдання повинні показувати особливості лінгвістичних форм, відпрацьовувати вміння в їх створенні, використанні; використовувати різні види перевірки і оцінки (у тому числі взаємоконтроль); завдання повинні стимулювати самостійну і творчу діяльність учнів, комунікативні завдання для усного та письмового спілкування іноземною мовою.

Проведення занять у форматі методики CLIL передбачає, з одного боку, підвищені вимоги до вчителя іноземної мови. З іншого боку, учні відзначають, що заняття з іноземних мов часто набагато цікавіше занять з інших предметів, так як викладачі використовують різноманітні форми подачі матеріалу, організації роботи, роблять акцент на індивідуальну та творчу діяльність учнів. Це означає, що вивчення основних предметів стане для студентів набагато цікавішим й ефективнішим, якщо буде відбуватися в рамках діяльного та комунікативного підходу, властивого для занять з іноземної мови.

Особливі вимоги пред'являються і до підбору навчального матеріалу і розробці завдань до нього. Таким чином, перед викладачем ставляться наступні завдання:

– Матеріал з навчального предмета повинен бути підібраний на рівні складності трохи нижче актуального рівня знань учнів з цього предмету рідною мовою. Тексти повинні бути ретельно відібрані і забезпечені достатньою кількістю завдань для розуміння та освоєння матеріалу.

– Завдання з обробки тексту повинні бути побудовані з акцентом на предметний зміст, залучати учнів до процесу розуміння, перевірки, обговорення головної думки тексту.

– Завдання повинні показувати особливості лінгвістичних форм, відпрацьовувати вміння в їх створенні, використанні, використовувати різні види перевірки і оцінки (у тому числі взаємоконтроль).

– Завдання повинні стимулювати самостійну і творчу діяльність студентів, комунікативні завдання для усного та письмового спілкування іноземною мовою.

– Учні слід ознайомити з стратегіями для вирішення мовних, змістовних і комунікативних складнощів[2].

Відповідно до методу CLIL, студенти отримують знання про предмет з навчального плану при одночасному вивченні і використанні іноземної мови. Методика CLIL має перевагу у вирішенні проблеми "переповненого навчального плану", оскільки дозволяє поєднати один або кілька аспектів навчального плану, та збільшує час для вивчення мови.

Проте, існують важливі чинники, які необхідні для впровадження програми CLIL. До них відносяться – це наявність кваліфікованого викладацького складу, необхідність співпраці викладачів різних дисциплін, забезпечення студентів ключовим матеріалом, можливість зміни розкладів, необхідні для реалізації програми CLIL (включаючи час планування навчальних програм).

При правильному врахуванні всіх перерахованих вище факторів курс, заснований на методі CLIL, дозволить вирішити наступні навчальні цілі та завдання:

– Підвищити мотивацію студентів до вивчення іноземної мови;

– Навчити усвідомлено і вільно використовувати іноземну мову для вирішення повсякденних завдань спілкування;

– Розвивати у студентів знання і розуміння інших культур;

– Підготувати студентів до можливості продовження освіти та роботи в глобальному контексті і, головне – розвивати лінгвістичні та комунікативні компетенції за допомогою використання іноземної мови в природному і сучасному вигляді.

Висновки і пропозиції. Отже, предметно-мовне інтегроване навчання – це підхід до двомовної освіти, в якому і зміст навчальних програм і мова вивчаються разом. В умовах двомовності, предметно-мовне інтегроване навчання ефективною освітньою стратегією. У перспективах дослідження предметно-мовного інтегрованого навчання є сприяння впровадженню позитивного зарубіжного досвіду у вітчизняну педагогіку.

Список літератури:

1. Руднік Ю.В. Content and Language Integrated Learning methodology implementation: for and against (world experience). *Гуманітарний вісник*. Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». 2013. Вип. 46(31). Pp. 332–340.
2. Do Coyle, Philip Hood, David Marsh (2010). CLIL: Content and Language Integrated Learning 1st Edition by Cambridge University Press, p. 32.
3. Maria Pavesi, Daniela Bertocchi, Marie Hofmannová, Monika Kazianka (2001). Teaching through a foreign language. A guide for teachers and schools to using foreign languages in content teaching. General editor: Gisella Langé. Available at: <http://www.ub.edu/filoan/CLIL/teachers.pdf> (accessed: 15.03.2019).
4. Wang X. (2016). Investigating students' listening and speaking communication and perceptions through the implementation of Chinese culture content-based course / Wang, Xingchun. *Language In India*, p. 217. Available at: <http://link.galegroup.com/apps/doc/A459894914/AONE?u=wash89460&sid=AONE> (accessed: 15.03.2019).

References:

1. Rudnik Y.V. (2013). Content and Language Integrated Learning methodology implementation: for and against (world experience). *Gumanitarnij visnik*. Tematichnij vipusk "Visha osvita Ukrayini u konteksti integraciyi do yevropejskogo osvitnogo prostoru". Vol. 46(31). Pp. 332–340.
2. Do Coyle, Philip Hood, David Marsh (2010). CLIL: Content and Language Integrated Learning 1st Edition by Cambridge University Press, p. 32.
3. Maria Pavesi, Daniela Bertocchi, Marie Hofmannová, Monika Kazianka (2001). Teaching through a foreign language. A guide for teachers and schools to using foreign languages in content teaching. General editor: Gisella Langé. Available at: <http://www.ub.edu/filoan/CLIL/teachers.pdf> (accessed: 15.03.2019).
4. Wang X. (2016). Investigating students' listening and speaking communication and perceptions through the implementation of Chinese culture content-based course / Wang, Xingchun. *Language In India*, p. 217. Available at: <http://link.galegroup.com/apps/doc/A459894914/AONE?u=wash89460&sid=AONE> (accessed: 15.03.2019).